

ELŐSZÓ – ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Rohamosan fejlődő kultúránk és benne nemzetközi kapcsolataink egyre inkább szükségessé teszik (akár nehéz) idegen nyelvek elsajátítását is. Egy ilyen vállalkozást nagyban segíthet, ha rendelkezésre áll az anyanyelv és az elsajátítandó célnyelv irányában egy jól megalapozott kétnyelvű szótár. Ezen megfontolások alapján indult a Nisziótisz-projekt (2011–2023), amelynek első eredménye a jelen hiánypótló munka.

A görög nyelv az indoeurópai nyelvcsalád tagja, annak egy önálló ágát képviseli. Anyanyelvi beszélőinek száma kicsivel több mint 13 millió, amivel világviszonylatban a 74. helyet foglalja el a 2019-es adatok alapján. Ezzel Európában a közepesen nagy nyelvek közé számítjuk (a magyarhoz hasonlóan). Általános helyzete hasonló a magyaréhoz: az anyaországban 10,7 millióan beszélik, Cipruson, valamint más országok diaszpóráiban összesen mintegy 2,5 millióan. Görögországban, Cipruson, az Európai Unióban és Albánia déli részén hivatalos nyelv; több országban, így például Örményországban, Olaszországban, Romániában, Törökországban, Magyarországon és Észak-Macedóniában pedig elismert kisebbségi nyelv.

A görög nyelvet történetileg egységes nyelvnek tekintjük, amely több mint 3500 éves írásbeliségre tekint vissza, és egyike volt az emberiség első kultúrnyelveinek. Ennek kulturális jelentőségét nem lehet alábecsülni. A nyelv modern kori történetét, az 1822-es újkori görög állam megalapításától, sokáig jellemezte a (funkcionális) kétnyelvűség. A beszélt köznyelv (δημοτική γλώσσα) mellett létezett egy, tudatosan a klasszikus görögből levezetett, „megtisztított” nyelv (καθαρεύουσα γλώσσα), amelyet főleg az állami és hivatali közigazgatásban és az irodalomban használtak. A két változat párhuzamos használatának (és híveik harcának) az vetett véget, hogy a múlt század hetvenes éveiben lezajló demokratizálás során 1976-ban hivatalosan is a dimotiki (δημοτική) lett az állam nyelve, amelynek használata azóta az élet minden területére kiterjed (és magába olvasztotta a katharevusza több sajátos elemét is). E folyamat betetőzéseként 1981-ben komoly írásreformot hajtottak végre, amely jelentősen közelítette a görög írást a modern nyelvhasználathoz, és végleg a dimotiki alapjára helyezte azt.

A beszélt görög köznyelv kiejtése az úgynevezett újgörög kiejtést követi. Ennek kialakulása a hellenisztikus korba nyúlik vissza. Nagy Sándor hódításai nyomán a görög nyelv elterjedése a korábnál is nagyobb méreteket öltött, ami a nyelv változását eredményezte. A változások áthúzódtak a római korba is a görög nyelv kulturális közvetítő szerepének köszönhetően, és nagyjából időszámításunk kezdete előtt/körül záródtak le. Általánosan elfogadott vélemény szerint tehát az első újszövetségi görög szövegek olvasásakor már az újgörög kiejtést alkalmazták (szemben az ógörög, ún. Erazmusz-féle kiejtéssel). A mai beszélt köznyelvi görög kiejtés ezzel gyakorlatilag azonos. Ennek alapján gyakran használatos a jelenleg beszélt köznyelvre az „újgörög” megnevezés is. Mivel azonban, mint láthatjuk, a kiejtési rendszer nem új, ezen elnevezés használatától eltekintünk.

A múlt század kilencvenes éveitől a görög nyelv újabb virágzását éli. Ennek során megszorodtak az ország egyetemeken alapított görög tanszékek, és számos egynyelvű görög szótár is keletkezett. Jelen szótár ebbe a vonulatba próbál illeszkedni, egyesítve a görög egynyelvű szótáriródlom és a honi kétnyelvű lexikográfia előnyeit.

2023 áprilisa
Ἰμβρος Νησιώτης